

ОСВІТА ПІД МАРКОЮ «MADE IN USA», АБО ЩО РУХАЄ АМЕРИКАНСЬКУ ОСВІТУ

Таміла Гладка, випускниця Програми Американських Рад з міжнародної освіти ACTR/ACCELS (American Councils), напрям «управління освітою», (США, штат Північна Кароліна, 2008 р.)

У статті зосереджується увага на особливостях американської системи освіти та визначаються основні чинники, які впливають на її розвиток.

До американської освіти в нашій країні ставляться по-різному: одні схвалюють, інші прискіпливо вишукують її недоліки, є й такі, які з причини недостатньої поінформованості мають на неї скептичні погляди.

Для того, щоб зрозуміти американську освіту, як і саму Америку, – її треба побачити на власні очі.

Восени 2008 року мені вдалося завдяки програмі «Відкритий світ» здійснити візит до США. Місцем перебуванням нашої групи став штат Північна Кароліна, м. Ешвіл. Це оточене величними Аппалачами курортне містечко неймовірно вразило красою своїх пейзажів. Тож не дивно, що саме тут було збудовано найбільше помістя США – Білтмор.

Програмою нашого візиту передбачалось відвідування різноманітних навчальних закладів, які розташовані в окрузі Банкомб (до цього округу належить і м. Ешвіл).

Окрім ознайомлення з особливостями американської освіти, я прагнула довідатись, що рухає її вперед. З цим питанням зверталась до Посла США в Україні У.Тейлора, заступника директора провідної організації у наданні високоякісного й ефективного консультування в

галузі освіти «Chartwell Education Group» пана Скота Флемінга, суперінтенданта округу Банкомб Кліфа Добсона, директорів шкіл, коледжів, учителів та учнів.

Відверті запитання дещо насторожували окремих моїх колег-делегатів. Вони хвилювались, щоб часом американці не запідозрили нас, українців, хоч в найменшій необізнаності (таких комплексів, на жаль, не позбулись досі деякі наші працівники управлінь освіти). Американці ж із задоволенням давали відповіді та, на противагу нашим співвітчизникам, не боялись зізнаватись відкрито в тому, чого не знають. Так, під час відвідування середньої школи «Silsa» м. Ешвіла я поцікавилась у заступника директора Флетчера Комера, який проводив екскурсію по школі, навіщо вздовж усього коридору вивішені прапори (їх налічувалось близько тридцяти). Він спокійно, не соромлячись, відповів: «Я не знаю. Коли я прийшов сюди працювати, вони вже висіли».

Американці добре знають проблеми своєї освіти, це дозволяє їм вибудовувати чіткі стратегії й створювати дієві закони.

Стратегія американської освіти зорієнтована на здобуття учнями таких знань і навичок, які необхідні людині в XXI сторіччі, а саме:

- засвоєння бази знань з ключових дисциплін таких, як математика, природничі науки та іноземні мови, а також уміння застосовувати ці знання;
- особиста відповідальність, зокрема, уміння працювати в колективі заради набуття знань – процесу, що триватиме усе життя;
- навички чіткого спілкування із представниками інших культур – як усно, так і письмово – більш, аніж однією мовою;
- вміння користуватися інформаційними та комунікаційними технологіями, а також застосовувати навички комп'ютерної грамотності в реальних життєвих ситуаціях.

Це відображено в Законі «Школа без відстаючих», прийнятому 2002 року, мета якого – забезпечення стовідсоткової успішності учнів до 2014 року.

Закон ґрунтується на чотирьох позиціях:

- 1) звітність за результатами;
- 2) робота на результат (максимальне використання підходів на основі наукових досліджень);
- 3) надання батькам широкого вибору шкіл для навчання дітей;
- 4) місцеве управління та гнучкість у прийнятті рішень.

Особлива увага в американській школі приділяється тестуванню. Відповідно у цьому напрямку передбачено:

- щорічне тестування з математики в класах з 3 до 8;
- щорічне тестування з природничих наук (починаючи з 2007-2008 рр.) – один раз в початковій, молодшій середній та старшій середній школі;
- розробити тестування, що дозволило б учням застосовувати нове знання в нових ситуаціях;
- аналізувати та вирішувати завдання, що пропонуються в певному реальному контексті;
- продемонструвати розуміння процесів, які описуються природничими науками, в рамках завдання – імітації реальної ситуації.

Освіта в Америці має демократичний характер та користується підвищеним інтересом з боку всього американського суспільства. Питання освіти виносяться на обговорення з громадськістю. Примітно те, що кожен американець зацікавлений в отриманні якісної та доступної освіти і прагне удосконалювати свій освітній рівень впродовж усього свого життя, тому пасивних спостерігачів тут не простежується.

Місія американської школи – виховати доброго громадянина світу. Школа вчить дітей глобально мислити, якомога більше знати про світ, в

якому живуть. Учні глибоко переймаються проблемами людства. Під час занять вони створюють власні проекти, де пропонують вирішення складних проблем (екології, бідності народів Африки, негативного впливу техногенних катастроф, проблеми питної води тощо).

Головний принцип американської освіти, як і всього американського устрою життя, – якомога більше свободи й більше відповідальності. Американські учні вільні у виборі школи, занять, в яких відчують додаткову потребу чи які їм до вподоби, відвідування факультативних курсів. У дітей досить розвинене почуття відповідальності за свої дії, за навчання, дозвілля. Вони ведуть здоровий спосіб життя та дбають про свій всебічний розвиток. Кожного дня у післяшкільний час діти задіяні у різних гуртках, відвідують спортивні секції, театральні та танцювальні студії тощо. У неділю вони обов'язково разом з батьками йдуть до церкви. Дискотеки та прогулянки по місту без мети не притаманні американській молоді. З 14 років діти можуть і хочуть працювати. Кожен прагне влаштуватись на роботу, щоб мати власні заощадження.

В Америці освітою опікуються на федеральному рівні, на рівні штату та місцевому. Але максимум відповідальності за стан освітніх справ покладається на місцевий. За освітою наглядає обрана населенням Шкільна Рада округу. Таке гнучке децентралізоване управління дозволяє швидко реагувати на проблеми та своєчасно приймати рішення.

Сьогодні освіта в Америці має такий вигляд:

Середня сума витрат на навчання одного учня в державних початкових та середніх школах в США на рік	\$8200
Загальна кількість учнів в початкових і середніх школах	54 млн.
Відсоток населення віком 6-17 років, охоплений шкільною системою	98%

Кількість учителів в початкових і середніх школах (державн. та приватн.)	3,4 млн.
Кількість державних початкових та середніх шкіл	96000
Кількість приватних початкових та середніх шкіл	29000
Відсоток приватних шкіл від загальної кількості всіх початкових та середніх шкіл	24 %
Пересічна плата у приватних школах на рік за навчання одного учня	\$4689
Кількість акредитованих закладів вищої освіти	7000+
Кількість дворічних коледжів	1700
Кількість чотирічних коледжів і університетів	2500
Кількість студентів у системі післяшкільної освіти	17 млн.
Відсоток учнів, які отримують освіту вдома	2%

Джерела: 2004 *Digest of Education Statistics*. Washington, D.C.: U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics [NCES], 2005; 2000 *Condition of Education*. Washington, D.C.: NCES, 2000; *Findings from the Condition of Education: 2002 Private Schools—A Brief Portrait*. Washington, D.C.: NCES, 2002.

Освітній процес сфокусований виключно на дитині: розвитку її здібностей, задоволенні її потреб. З цією метою пропонується широкий вибір різноманітних навчальних закладів та програм:

- 1) *Програми вільного зарахування* (за вибором батьків). Надають батькам можливість вибору школи серед усіх шкіл окремого округу, а також в інших округах даного штату.
- 2) *«Магнітні» школи* – державні початкові чи середні школи, які пропонують особливі програми, які здатні привабити значну кількість учнів різного етнічного і соціально-економічного походження.
- 3) *«Чартерні» (незалежні) школи* – це державні школи, які пропонують більш широкий вибір батькам, і звільнені від багатьох статутних і регуляторних вимог. В обмін на надану їм більшу ступінь свободи,

чартерні школи повинні звітуватись у покращенні академічної успішності учнів. Поставлене завдання полягає в тому, щоб замінити управління за правилами обов'язком покращити успішність.

4) *«Віртуальні» школи* – освітні заклади, які надають можливість вивчення предметів по Інтернету і є доступними широкому колу учнів.

5) *Програми паралельного відвідування школи та коледжу* – дають можливість учням середньої школи відвідувати заняття в коледжі та одночасно з отриманням середньої освіти отримати ряд заліків з предметів, які стосуються післяшкільної освіти.

6) *Стипендіальні («ваучерні») програми* – передбачають надання батькам державних коштів для повноважень чи часткової оплати навчання дитини в навчальному закладі за їхнім вибором. У залежності від типу програми, батьки можуть вибрати приватну (світську чи релігійну) або державну школу.

7) *Програми, що дозволяють батькам відраховувати витрати на освіту дітей з податку на прибуток.* Податкові заліки чи відрахування надаються приватним особам або корпоративним платникам податків, які дають пожертви організаціям, що надають освітні гранти; пільги, також надаються батькам-платникам податків для того, щоб полегшити їм оплату освіти дітей, в тому числі й оплату приватних шкіл.

Окрім цього, існує ще й індивідуальна освіта вдома. Батьки можуть самі займатись навчанням своїх дітей (при цьому не маючи педагогічної освіти) чи наймати репетиторів. Результативність навчання перевіряється завдяки проходженню тестування.

Для людей з особливими потребами створені відповідні освітні центри.

З метою покращення якості викладання штатами вводиться альтернативна сертифікація учителів, підвищення оплати висококваліфікованим викладачам і доплати тим, які працюють у школах, де не вистачає вчительських кадрів.

Учитель в Америці вільний у виборі методів навчання, розподілу годин на вивчення теми, не відчуває ніяких проблем стосовно роздаткового, ілюстративного матеріалу. Кабінети оснащені комп'ютерною технікою та різноманітними телекомунікаційними засобами.

Дані по вчителях

Середній вік	44 роки
Рівень освіти	Бакалаврів – 44%, магістрів – 55%, докторів наук – 1,7%
Середній стаж викладання	14 років
Середнє загальне навантаження вчителя (годин / на тиждень)	50 годин
Пересічна кількість днів викладання на рік	181 день
Пересічна річна заробітна платня вчителя	\$43262
За статевою ознакою	жін. – 79%, чолов. – 21%

Джерело: 2003 Digest of Education Statistics, Table 69, Washington, D.C.: U.S. Department of Education, NCES, 2004.

Розмаїття освітніх закладів округу Банкомб (штат Північна Кароліна)

Кожна школа в окрузі Банкомб – унікальна, працює за окремим проектом, що дає змогу їй впевнено триматись «на плаву» в умовах підвищеної конкуренції та приваблювати до себе учнів. До речі, про інновації та інноваційний розвиток там ніхто не говорить, бо вся освіта пронизана інноваціями, і вони просто стали нормою життя.

Школа вивчення наук про життя «Silsa»

Метою «Школи вивчення наук про життя» є створення актуального навчального середовища, сприятливого для розвитку взаємовідносин, що розвиватиме академічні, практичні та міжособистісні навички учнів, які пізніше дозволять їм навчатися та отримати професійний досвід через прагнення до інновацій та творчості, маючи при цьому чітке уявлення щодо власного майбутнього».

«Завдання школи, – говорить директор Грег Таунсед, – підготувати учнів до того, щоб вони приймали вагомі рішення щодо власного навчання та цілей на майбутнє; надати їм навички, необхідні для досягнення успіху у суспільстві за умови швидкого розвитку глобальної економіки».

Фінансується переважно фундацією Біла Гейтса.

Школа «A.C Reynolds»

Школа працює за програмою «Великої шістки». Модель цієї програми використовується при обробці інформації. Вона передбачає проходження таких шести етапів: *Task Definition* (визначення завдання) – *Information Seeking Strategies* (стратегія пошуку інформації) – *Location And Access* (місце і доступ) – *Use Of Information* (використання інформації) – *Synthesis* (узагальнення) – *Evaluation* (оцінювання).

Програма дозволяє кожній дитині отримати максимального успіху в житті незалежно від географічних, фінансових та демографічних обставин. Програма «Великої шістки» є найвідомішим та найпоширенішим у світі підходом до вивчення та отримання інформаційних та технологічних навичок.

Школа мистецтв «ArtSpace Charter School»

У цій чартерній школі діти отримують академічні навички та знання з основних предметів (математики, мови, соціальних наук) за допомогою вивчення мистецтва (танцю, театру, музики).

Кредо школи: «Навчаємось для того, щоб творити, творимо для того, щоб навчатись». Головні пріоритети школи: Повага, Лідерство, Зусилля, Послуги.

Фінансує уряд штату Північної Кароліни.

Школа для проблемних дітей

Це школа, до якої потрапляють діти, які скоїли злочини, застосовували зброю, не відвідували занять, вживали наркотики.

У школі навчаються 75 дітей, працюють 14 учителів. Тут особливий потрібен психологічний підхід до кожної дитини. Школа має висококваліфіковані кадри, гарну матеріально-технічну базу. А позитивні зрушення в поведінці та навчанні учнів фіксуються вчителем в окремий журнал. Якщо цей позитив має тенденцію наростати, то вчитель обов'язково це відмітить (наприклад, поведе дитину до ресторану).

Ранній Коледж округу Банкомб

Створений на базі Технічного Коледжу. Пропонує унікальні освітні можливості. Працює за проектом «Нова школа». Навчання сфокусовано на виконання практичних проектів.

На запитання: «Чи є учні, які не встигають?». Директор Мег Тьорнер відповіла «Таких немає. Ми досить тут наполегливі. Наша ціль – підготувати кожного учня до навчання в коледжі незалежно від того, якими вони прийшли до нас».

У коледжі нам організували круглий стіл за участю учнів та вчителів. «Якою ви б хотіли бачити свій навчальний заклад? Що в ньому потребує вдосконалення?» – запитували в дітей. Вони здивовано дивились та говорили, що це найкраща школа, що в ній вони не втомлюються та гарно й цікаво проводять час.

На домашнє завдання діти витрачають близько 1,5 години.

Серед пріоритетних професій, якими б хотіли оволодіти, учні назвали такі: кардіолога, юриста, фармацевта, адвоката, стенографіста, педіатра, будівельника, стоматолога.

І ми переконані, що їхні мрії здійсняться, адже для жодного з них у цій країні немає обмежень для розвитку, для досягнення своєї мети.

Отож, освіта під маркою «*made in USA*» – це освіта демократична, прагматична, альтернативна, спрямована на виховання доброго громадянина світу. Це освіта, яка має чітку стратегію розвитку, дієвий закон, гнучке децентралізоване управління. Стабільний рух американської освіти вперед відбувається завдяки пильної до неї уваги розвинутого громадянського суспільства, свободи й великої відповідальності кожного за майбутнє своєї нації.